

többsége a mindennapi kommunikációban saját nemzeti nyelvén érintkezik. Az urdura gyakran mondják, hogy mesterséges nyelv, amely a XI–XII. századtól kezdődően, de igazából a szubkontinentet 1526-ra teljesen leigázó Mogul Birodalom idején jött létre a török eredetű, chagatai nyelvet beszélő közép-ázsiai mogul hódítók és a számos helyi nyelvet beszélő alattvalók közötti kommunikáció megkönnyítésére. Miután a mindennapi érintkezés a hódítók és az alattvalók között javarészt „katonai” témájú kérdésekre koncentrált, ezért eleinte mint a hadsereg „vezénylési nyelve” jelent meg a kommunikációban. Az urdu nyelv alapja a hindi delhi dialektusa jónéhány arab, perzsa és török jövevényszóval.

A pandzsábi Harrapában végzett ásatások szeint a közel ötezer éves Indus-völgyi civilizációhoz fűződik a világ vélhetőleg legősibb fejlett városi-polgári (!) kultúrája. Hellasz és India találkozási pontján fontos kereskedelmi útvonalak metszik egymást, hódító hadjáratok átvonulási területe volt. Az első görög kereskedőket makedóniai Nagy Sándor hadai követték, majd a perzsák, később az arabok, Marco Polo, Dzsingisz Kán, a mogul hódítók, s mindeközben a Selyemúton szakadatlanul özönlöttek a Bagdadi Kalifátus és a Távols-Kelet mesés kincsei.

Pakisztán területe nemcsak a kereskedők és a hadak keresztútja volt, de az eszméké és a gondolatoké is. Valahol a mai Sindh és Gujarat területén kezdte meg dél-ázsiai hódító útját az iszlám a VII. század legvégén, de már jóval korábban jelentős hatással volt az itt élő népekre a buddhizmus, a brahmanizmus, a zoroasztrizmus, majd később a szufizmus a maga misztikumával. A kiművelt emberfők farsziul (perzsául) írtak és beszéltek, ami sokáig hasonló szerepet töltött be, mint Európában a latin. A Selyemúton nemcsak áruk, de eszmék és gondolatok is áramlottak. Hogy ez a gondolati gazdagság milyen megtermékenyítő erővel hatott az irodalomra, arra éppen a szufizmus a kiváló példa. A szufizmus nagyon fontos szerepet játszott az iszlám történelmében és kultúrájában. A szúfi irodalom, különösen a misztikus szerelmi költészet virágzása nem csupán az arab, a perzsa és a török nyelvű, de az urdu nyelvű irodalomban is az „Aranykort” jelentette, bár a mai Pakisztán területén inkább perzsa közvetítéssel terjedt.

Hogy a gondolati-eszmei sokszínűség milyen kimeríthetetlen tárházat hagyott örökül a mai utódokra, nos ebből próbál meg egy apró ízelítőt nyújtani az olvasónak e válogatás.

MUHAMMAD IQBAL

Petőfi

*E virágoskertben egy röpké percig
Megénekelte a szűzies rózsát,
Szaporítva némelyek szívfájdalmát,
Mások bánatát messzire űzve.
Nem festékekkel, de tulajdon véreddel
Színezted meg a mátká bőrét,
S hajnali sóhajoddal szélesre tártad a bimbó szívét.
Nyomod veszett a dalban, mert sírhelyed maga a lírád:
Nem tértél meg a Földre, mert nem a Föld fia voltál.*

Zsille Gábor fordítása

Muhammad Iqbal (Alama Muhammad Iqbal, 1877–1938) költő, filozófus, politikus. Perzsa és urdu nyelven írta műveit. Hivatalosan elismert nemzeti költő, születésnapja, november 9-e nemzeti ünnep Pakisztánban.

Fazle Haq Shaida (1910–1984) Pesavár mellett született egy kis faluban, híres urdu és pastu író, költő, újságíró, politikus, kommunista pártvezér. Írásai az *Istaqlal*, Lahore című hetilapban váltak közzismertté.

Janbaz Jatoi (1922–1994) híres suraiki költő, gondolkodó. Pandzsáb Muzaffar Garrh tartományában született. Legutóbb megjelent gyűjteményes kötete: *Sassi* (2005).

Najm Hussain Syed (1936) író, költő, drámaíró. Pandzsábi nyelven alkot, e nyelvi kultúra jeles irodalomtörténésze, nemzetközi feltűnést keltő tudományos munkája: *Recurrent Patterns in Punjabi Poetry* (1968). A szúfi költészet kimagasló művelője. Leghíresebb kötete 1998-ban látott napvilágot *Kal Thal* címmel.